

REDACTIA:
și
ADMINISTRAȚIA:
Batthyány utca Nr. 2

Aricoli și corespondențe pentru publicare se trimit redacției.

Concurese, inserțiuni precum și taxele de abonament se trimit Administrației tipografiei diecezane.

BISERICA ȘI ȘCOALA

FOAIE BISERICESCĂ-ȘCOLASTICĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECA.

PREȚUL
ABONAMENTULUI:
PENTRU

AUSTRO-UNGARIA:
Pe un an: 10 cor.
Pe 1/2 an: 5 cor.

PENTRU ROMÂNIA ȘI
STRĂINĂȚATE:
Pe un an 14 franci.
Pe 1/2 an 7 franci.

Telefon pentru oraș și
comitat Nr. 266.

Nr. 5519 1937.

Circular

cătră toate oficiile protoprezviterale și parohiale de sub jurisdicțiunea Consistorului gr.-or din Arad.

„Societatea comercianților din Arad“ („Az aradi kereskedők köre“) ne îmbie serviciul de în-trevedere, ca elevii nostri, absolvenți ai școlăi populare, să fie suscepti în condițiunile cele mai favorabile de ucenici pe la comercianți, dacă au înclinare spre comerțiu.

Având în vedere interesul cultural, social și economic, ce ne leagă de atare carieră rentabilă dar puțin socotită și și mai puțin îmbrățișată de ai nostri, poftim pe toți protoprezviterii nostri ca inspectori școlari, toate oficiile parohiale și învățătorimea noastră, să atragă atențiunea părinților — cari au fii absolvenți ai școlăi noastre populare — asupra favorurilor legate de cariera de sub întrebare, îndemnând pe cei cari au atragere cătră aceasta carieră: să nu întârzie a se insinua la biroul societății comercianților din Arad („Az aradi kereskedők körének állásközvetítő irodája“ Arad, Szabadság-tér Nr. 7).

Această carieră este recomandabilă deosebi pentru acei elevi, cari sunt buni din sôcoată, pentrucă la negoț socoata este lucru principal, și se recomandă acelor părinți, cari sunt însărcinați cu familie numeroasă, chiar și din motivul, că averea lor multă puțină câtă au, să nu se divizeze între toți, ci să rămână la frații avizați numai la plugărie.

Pentru orientare se adauge, că neguțătorii din Arad își angajează ucenicii de regulă pe timp de trei ani, cele mai de multe ori fără prevedere, în care caz se plătește ucenicilor lunar câte 10 cor., dar așa, că aceasta sumă, în anul al doilea și al treilea se poate urcă. Comercianții din provincă încă își angajează ucenicii pe câte 3 ani, cu prevedere întreagă, în cele mai multe cazuri însă fără a le da îmbrăcăminte. Dar ori cum să fie, anii trec și peste trei ani, elevii buni își au cariera și subzistența lor și trăiesc cu prospecte de înaintare, iar părinții lor

sunt scutiți de grija ulterioară a viitorului unor atari fii.

Cei ce doresc informațiuni mai de aproape, să se adreseze sus provocatului birou.

Arad, 27 Octomvrie v. 1907.

Ioan I. Papp,
Episcop.

Temeliile lipsesc.

(s.) Viața noastră culturală, în manifestarea sa, prezintă peste tot imperfecțiuni și multe neajunsuri.

Fenomenele de progres sunt sporadice, trecătoare, ca focul de paie, în cele mai multe cazuri; căci nu este întemeiată pe baze solide ori nu este susținută, dar mai ales nu prea este înțeleasă, situația precară a noastră, sub raportul indicat, ori, mai corect, nu e îndeajuns apreciată, nici o inițiativă cu caracter de serioritate și temeinicie.

Par'că ar fi un sbor de fluturi, de pe floare pe floare, ori o fluctuație de valuri schimbăcioase, ori ce tentativă de premenire sănătoasă, în raport cu mediul și condițiile ce s'ar oferi, progresului nostru cultural.

Superficialitatea, atât în aprecierea din partea opiniei publice cât și din partea forurilor cu oarecare îndreptățire de a reprezenta interese mari, culturale naționale ori generale omenesti chiar, pare a fi caracteristică, și e lipsită de înțelegerea cerințelor vremii, de nevoia de adaptare cerințelor vremii și de progres, — ci, continuă a stă în piroteala tradițiunei petrificări de forme.

Și dacă aceasta este impresia generală, unde este a se căută originea răului, — în ce privește partea energiei proprii, specifice, în manifestarea culturală?

Baza neajunsurilor este a se căută în lipsa temeliei culturale, în vicioasa și tradiționala jertfire a fondului, formei, în mascarea prin paradă, a realității, și în consecință, în prevenirea deci nesocotirea întronării validității realei puteri față cu forța imaginativă, plăzmută prin meșteșugite aparențe, ce pregătesc neajunsurile noastre sub ra-

portul cultural, formând bazele multor dezastre și pe alte terene ale vieții publice.

Căci unde nu-i lumină, în întunec decă, prin ce poți deosebă drumul neted, de gropi ?

Sub raportul succesiunii de idei ce expuse răm mai sus, iată, cum indicările noastre gădesc razim în expunerile unui domn profesor dela marele gimnaziu din Brașov, — cum concordează, cu ideile sale, întemeiate pe fapte*) caracteristice pentru situația ce am schițat mai sus :

»Nu ne folosesc mult, multele reviste pedagogice, unele greco-orientale, altele greco-catolice, unele slabe, unele care nu dau tot ce ar trebui să se afle și să știe fiecare învățător român. Una singură, cu toți colaboratorii celor cari vor încetă. S'o ceară învățătorii în adunările lor...«

»Grandomania nemiloasă înjgheabă conferințele confesionale...« — continuă autorul, analizând chestiunea sub raportul confesional, — pe care noi nu-l relevăm în ordinea expunerilor noastre prezente, ci în cari ne mărginim a constată adevărul ce iese din cele citate, că : grandomania și superficialitatea sunt la temelia culturii noastre, menite a ridică masele, a le împărtăși lumina... palidă, — dintr'o slabă lumină.

Dar sub raportul culturii medie și speciale, situația se prezintă în conture și mai lugubre. Căci pentru învățătorii sunt măcar cadrele în cari se poate speră în viitor o altă îndrumare, mai competentă, mai complectă și mai promițătoare de roade, decât cele de pânăci.

Profesorilor școalelor de gradul secundar însă, le lipsește, ceea-ce au învățătorii : »conferența pedagogică anuală. Ar trebui — continuă articolul citat — să ia parte la ea toți profesorii dela gimnaziu, școale reale, comerciale, civile de fete, cei dela seminare și școale normale... O astfel de conferență ar fi un mijloc de a recunoaște și sfătui, și un puternic îndemn la *studii pedagogice în românește*, care la noi nu se simt...

»În sfârșit, idealul nostru, al tuturor, cari vedem în biserică un sprijin al școalei : sinodul sfânt al episcopilor și mitropoliților de ambele confesiuni, uniți în aceeași sală și în consecință senatele școlare în ședință (măcar odată pe an)«.

Fără a urmări aci chestia punerii temeliiilor spre știrea »celor ce ne urmează«, socotim că ar fi un real câștig și pentru zilele noastre, în abandonarea și înlăturarea superficialității impunătoare ca formă și înlocuirea ei prin munca pozitivă.

În ce privește reunirea tuturor într'un mănunchiu, pentru rezolvarea problemei noastre culturale, cei ce au urmărit și în trecut atitudinea bisericii noastre, știu unde este piedecă.

Credem însă, că prin cele discutate la locul acesta, vom fi contribuit, cel puțin cu un strop

și la urnirea valurilor preocupățiunii tuturor oamenilor de bine și cu inimă pentru poporul nostru și progresul lui cultural, căci desvălirea boalei este primul criteriu al vindecării.

Îngrijirea preotului

pentru

desvoltarea economică a poporului,

citită în conferința preoțească de George Cherecheșiu.

Pentruca omul să poată trăi, să se poată desvoltă dar mai ales pentru-ca să-și poată urmă cu succes calea spre perfecțiunea creștinească, — are trebuință de o mulțime de bunuri, cari bunuri lumea s'a îndatinat a-le numi bogăție. Cu cât un popor dispune de mai multe bunuri, cu atât desvoltarea lui este mai ușoară ; și pe de alta parte cu cât un popor este mai sărac de astfel de bunuri cu atât desvoltarea lui este mai grea. Bunurile de cari vorbim sunt după natura lor : bunuri materiale, intelectuale și morale; iar aceste 3 soiuri de bunuri stau în cea mai strânsă legătură unul cu altul. Un popor, care a avut și are o școală pentru desvoltarea sa intelectuală și morală află totdeauna calea pe care mergând să-și poată câștiga bunurile materiale de cari are lipsă ; și pe de alta parte un popor care se bucură de o bunăstare materială și poate înmulți și mijloacele pentru o mai repede desvoltarea sa pe terenul intelectual și în genere pe toate terenele vieții.

Cu cât un popor este mai bine situat materialmente cu atât poate să aibă școli mai multe și mai bune, biserici pompoase, biblioteci precum și un personal bine cvalificat, care să fie în stare a da viață și putere instituțiilor sale culturale.

Aceasta fiind valoarea bunăstării materiale a poporului pentru desvoltarea culturală și religioasă-morală a lui, este natural că biserica are datorința a îngrijă și de desvoltarea economică a poporului ; iar organul, prin care biserica îndeplinește aceasta datorință a sa este în prima linie preotul.

Ca factori de desvoltare economică numărăm 4, și anume : a) pământul și clima, b) lucrul și apoi spiritul de lucru, c) capitalul și d) religiunea, respective simțul de pietate creștinească. Privind acum la starea în care se gădesc acești 4 factori la poporul nostru așa că după starea în care se gădesc să ne putem pronunța asupra modului de lucrare, prin carele credem noi, că s'ar putea contribui cu suces la desvoltarea lor.

*) Dr. Al. Bogdan : »Rev. Gen. În.v.« III. 3. 211. 212.

Acest pământ, mult puțin, cât este, reprezintă astăzi cea mai însemnată avere a poporului românesc din această țară.

Și deci față de pământ activitatea preotului se va estinde în următoarele direcțiuni, și anume: 1.) va îngriji, că pământul plugarul nostru să nu-l împuțineze, și să nu-l vândă și nu-l înstrăineze, 2.) va îngriji, că plugarul nostru prin lucrul mânilor sale din an în an să ridice puterea pământului, ca astfel pe de o parte să-și poată acoperi toate trebuințele, iar pe de alta parte să și-l înmulțească.

Mijloacele, prin cari preotul poate îngriji de susținerea și înmulțirea acestui factor sunt următoarele: și anume: a) iubirea față de părinții, moșii și strămoșii noștri, cari cu multe greutate și între cele mai grele împrejurări au câștigat acel pământ ca să ni-l poată lăsa noaună de moștenire, b) iubirea față de noi însine și de dezvoltarea noastră proprie, deoarece în lipsa de averi la noi și la poporul nostru pământul formează și astăzi averea cea mai însemnată a noastră; c) iubirea față de aproapele nostru și în special iubirea noastră față de biserică și națiune și în fine mai presus de toate iubirea noastră față de Dumnezeu, care a dat acel pământ ca să-l provadă pe dânsul cu cele trebuincioase pentru susținerea și dezvoltarea sa.

Cu privire la lucru și spiritul de lucru, — despre poporul nostru nu se poate zice că nu este destul de sărguitor la lucru, — ni-se pare însă, că chiar la clasa lucrătorilor, a ziușilor lipsește în parte, sau nu este destul de dezvoltat ceea ce numim spirit de lucru. Deci pentru a putea dezvolta preotul în poporul său spiritul de lucru va avea în vedere următoarele și anume: a.) Spiritul de lucru nu se poate dezvolta în popor întru atâta prin învățături și sfaturi, precum se poate dezvolta prin exemplul preotului; și deci preotul va fi un om activ și în toate ale sale un lucrător neobosit dinpreună cu întreaga casă a sa; să nu-l vadă adecă nici odată nimenea petrecând în nelucrare; că ori-când i-va intra vre-un credincios în casa lui să-l afle lucrând, și adecă studiind, îndeplinind lucrările scripturistice, pre cari le are, rugându-se lui Dumnezeu, sau îngrijindu-și afacerile sale economice, — ca astfel prin exemplul preotului să-se planteze în inima poporului idea: că lucrul nu este pentru om nici greutate, nici blăstăm, ci lucrul este o binefacere, un mijloc, prin care omul își agonisește cele trebuincioase pentru traiu și înaintare, 's înmulțește satul, pre care i-l'a dat Dumnezeu în viață, în sănătate și în puterile de cari dispune.

Cu privire la al treilea factor de producțiune, la capital, sub care înțelegem o avere pusă în întrebuințare astfel, ca cu dânsa să producem

bunuri sau avere noaună, — constătam, că deși poporul nostru a lucrat cu succes și pre acest teren, totuși suntem încă departe de a avea capitale de ajuns în raport cu multele trebuințe ale poporului și în raport cu capitalele cele multe și mari, pre cari le au alte popoare.

(Va urma).

Din trecutul nostru cultural.

— Urmare. —

Dosoftei Mitropolitul. *Dosoftei* a fost omul chemat să pornească o nouă mișcare de literatură religioasă cum și o mișcare literară estetică, alături de *Miron Costin*, cronicarul poet.

Pe amândoi îi putem socoti de „influențați” de școala poloneză, a cărei reprezentanți viguroși și influenți sunt, ridicând, prin a lor activitate, Moldova la rangul prim — pentru un timp oare care, între țările românești.

Născut la 1624, se dedică misiunii călugărești în mănăstirea Pobrata, ajunge egumen la mănăstirea Neamtu, episcop de Huși, de Roman, iar la 1671 ajunge mitropolit.

Om învățat, face și politică și e nevoit, după o schimbare de Domn, să fugă în Polonia, unde ajunge mitropolit leșesc, în Zolkien. Acolo talmăcea cărți pe românește, căci „multe limbi știa: elinește, latinește slavonește ș. a.”

*Dosoftei*¹⁾, „deplin eucernic și blând, ca un miel fiind”, neinfluențat de mișcarea reformată din Ardeal, dar om cu înaltă învățătură din Polonia, credea, că *limba poporului poate fi primită în biserică* (nu numai cea slavonă!) răspunzând odată cărturarilor munteni, cari erau de altă părere, în ce privește slujba în biserică; el pomenește cuvintele lui Marcu de Alexandria în favoarea limbei înțelese (Bibl. rom. Bianu-Hodoș p. 262—3.). Altă dată recomandă cetirea Psaltirei românești (Coresi); aducând ca dovadă autoritatea Sf. Ap. Pavel, adeseori citată în cărțile din Ardeal, din veacul XVI.

Dosoftei ne lasă „*Viața și petriacerea Sfinților*”, „*Paremiile de peste an*”, *Psaltirea* ș. a.

Alegerea cărților de tradus a făcut-o Dosoftei după obiceiul introdus pe urma Reformei în Polonia. Polonezul *Kochanowschi* prelucrase în versuri Psaltirea. „Cu lungă osteneală și mulți ani” o prelucra în minunate versuri, și Dosoftei.

Încercări de versuri, pentru dedicații, făcuse și Varlaam, la 1643²⁾, și stihuri ca ale lui se găsesc și

1) După N. Iorga Op. cit. p. 180 și urm

2) Cele mai vechi versuri, probabil din timpul lui Ștefan cel Mare, sunt în următorul cântec războinic:

Hai frați, hai frați, la năvală dați,
La năvală dați, țara v'apărați!

în Evanghelia învățătoare (643) și Șapte Taine (1644):

Cap de buâr, fiindu tare,

Arată putearea celui mai mare,

dar „versș“ pe vremea lui Dosoftei, și al destinoicului în versuire în polonește Miron Costin, însemnează ade-vărată poezie.

Dosoftei nu se coboară, ca versificator, în cercul îngust al cărturarilor, ci om cu mintea deschisă, pentru frumusețea ce nu stă scrisă în cărți bătrâne, ci în drumul deschis printre ogoare, în horă, la șezătoare, poet de talent, a nemurit adeseori acele tonuri și a-corduri vii, prin cari se duce sfânta solie a nașterii Mântuitorului, prin gura de copii

Iată câteva exemple:

Pentru fraza: „Cântați Domnului cu alăută și glas de psalmi, cu trimițe ferecate și cu glas de trâm-biță de corn“, avem această melodiosă chemare a melodiei:

Cântați Domnului în strune,
În cobuz de viersuri bune,
Și din ferecate surle;
Viersul de psăloomi să urle,
Cu bucium de corn de buâr, —
Să răsune până 'n nuor. (Ps. 97.)

„Că cenușă cu pâne am mâncat și beutura mea cu plângere am amestecat“, e turnat în aceste două versuri plastice:

Am mâncat pâne de zgură
Și lacrimi în băutură.

Câteva descrieri și comparații, spre a se vedea puternica formă poporană și minunatul sbor al fantaziei *primului poet român de seamă*, sborul înalt al primei adevărate poezii românești:

Iară Domnul, i Șe știe,
Că-i Dumnezeu în vecie:
Ceriurile cu cuvântul
Le-au făcut și tot pământul.
De 'nnaintea lui cu teamă
Dvorosc ingeri fără seamă
De-l mărturisesc și cântă
În frumsețea lui cea sfântă. (Psalm 95.)

Odată străbate printre versurile lui Dosoftei, în legătură cu plângerea veche a neamului lui Israil strigătul de suferință a Moldovei, călcate de străine neamuri:

Ce ne lași cătră pedeapsă 'n vreme lungă:
Ne-ai hrănit-ne cu pâne de plânsură,
Și ne-ai adăpat în lacrimi cu măsură;
Lași de suntem megiașilor de pradă
Și pizmașilor de price și de sfadă.¹⁾

Dosoftei aveă de gând să mai deă bisericii moldovenești cărți de slujbă „românești“, ca unul ce știa că vechea „sârbie“ s'a uitat de mult. A tradus *Liturghia, Molitvelnicul*, un *Acaftist* și a lucrat la o *Cazanie*.

Hai frați, hai frați, la năvală dați,
La năvală dați, crucea v'apărați!
Hai frați, hai frați la năvală dați,
La năvală dați, steagul v'apărați!

1) Ps. 79: Pusune-ai pre noi întru prigonire vecinilor nostri și vrăjmașii nostri ne-au batjocorit pre noi.

Atât rolul de mitropolit cât și trebuința lucrărilor sale, au produs răspândirea cărților sale, *un efect binefăcător cultural bisericesc, și românesc, în Moldova*.

Aceasta este marea importanță și rolul mitropolitului Dosoftei.

Situația politică din Moldova însă nu favorizează o dezvoltare continuativă și intențivă, culturală literară, ca cea pornită prin activitatea marelui Dosoftei. Tocmai pe timpul lui Iacob Stamati și Veniamin Costache, mitropoliții de peste un veac și mai bine dela această vreme, se reia munca dezvoltării culturale bisericești în Moldova, suplinită cu mare succes un timp, de literatura cronicarilor Moldoveni, pe când în Muntenia lupta pentru ortodoxie absoarbe multă energie, și jertfe pentru tipărituri nu numai românești, iar în Ardeal se pregătește, prin martiriul celor căzuți în brațele proletizmului rom. catolic, *învierea națională*.

Cronicarii. Primele cronice s'au scris, la poporul român, mai ales pentru fixarea faptelor Domnitorilor, de piseri din mănăstirile Moldovei, cum e Putna, Bistrița, Neamțu ș. a. și s'au scris în limba slavonă, după modelele din Polonia, fiind la început mai mult niște modeste poemelnice ale primilor voveozi moldoveni.

Mitropolitul Teoctist, († 1477) fost călugăr la mănăstirea Putna și care, ca mitropolit, l-a uns pe Ștefan cel Mare de Domn, a pus să se scrie povestirea isprăvilor răsboinice ale marelui Voevod.

Mitropolitul Macarie scrie pe timpul lui Petru Rareș (1527) o cronică, și multe alte catastife de domnie se fac, pela mănăstiri, în limba slavonă, iar la 1560 se face o mare compilație, la mănăstirea Slatina, din porunca episcopului Isaia, din Rădăuți.

Precum a fost la 1453 un exod al învățaților din Constantinopol, așa au găsit și refugiați sârbi adăpost în Muntenia și Moldova, îndeosebi călugări știutori de carte slavonă și grecească, cum a fost și Teoctist, care s'a înălțat până la rangul de mitropolit, într'o țară străină ca limbă și neam, pentru dânsul.

Din compilațiile slavonești, se gândi învățatul logofăt *Grigorie Urechie*, mare boer, care făcuse studii în Polonia (1647) să dea Moldovei o istorie a ei, în limba română. Aceeași preocupare o avuse și *mitropolitul Dosoftei*, pentru literatura poetică și bisericească, și dânsul tot un elev al școalei poloneze, — prevenind efectele mișcării favorabile dezvoltării limbii românești, urmate propagandei Reformațiunii (și cărților lui Coresi), din Ardeal.

În Muntenia sunt mai puțin frumoase, ca limbă și concepțiune, cronicile prime, dintre cari, la 1620 apare, ca traducere din slavonește, la îndemnul mitropolitului Teofil, cronograful lui *Mihail Moxa* (Moxalie), care începe dela facerea lumii și ajunge până la anul 1489.

Superioritatea cronicilor românești, ca limbă, e evidentă, față cu limba traducerilor cărților bisericești, căci aci nu lipsește independența exprimării și a re-

flexiunilor, nefiind scriitorul legat de text, nici macar în traducere. Și ni-se prezintă în cronici, limba veacului al XVII-lea cu frumoase fraze bătrânești și cuvinte arhaice, românești, prețioase pentru studiul istoric al limbii.

Cronica lui *Gr. Urechia* (1590—1646) tratează despre „Domniile țării Moldovei și viața lor“, dela descălecarea până la a doua domnie alui Aron-Vodă (1359—1594), va să zică, din veacul XIV până la finea veacului XVI-lea.

Cronica sau lepopisețul lui Urechia este cea mai veche, în limba română și se distinge atât prin bogăția de idei cât și prin frumusețea expresivă a limbii. El e un bun dar un fanatic credincios și vede, cum mâna Provedinței adesea nu în mulți, ci în puțini își arată puterea. În chestia social-politică se plânge, că în Moldova cei mari sunt „singuri pârâși și singuri executori“.

Cronica lui Urechia a servit, totodată de bază tuturor istoriografilor de mai târziu. Continuatori ai istoriei lui Urechia și adnotatori ai săi sunt: Simeon Descălul¹⁾, cel mai competent. Misail Călugărul și Eustratie Logofătul, cari au făcut și interpolațiuni nu întotdeauna fericite, în copiile ce au făcut după opera primului cronicar român. Așa e, d. es. povestea, că Moldovenii (Românii) ar fi descendenți din niște hoți, ș. a. pentru cari li și ceartă Miron Costin și mai ales D. Cantemir, pe acești scriitori.

*Miron Costin*²⁾ (1692) reprezintă înălțimea culturală a timpului său. Contimporan cu Dosoftei mitropolitul, ei reprezintă o dărâ de luminoasă strălucire în cultura Moldovii, cultură care se stânge, pentru mai mult de un veac, cu dânșii. Continuator al lui Gr. Urechia, *Miron Costin* tratează istoria patriei sale, în re-

1) Vezi și capitolul: Influența poloneză.

2) Pe Miron Costin îl putem considera nu atât ca analist cât mai vartos ca istoric în înțelesul mai larg al cuvântului. Printr'o admirabilă dezvoltare de inteligență el ajunge la concluziile cele mai moderne și mai adevărate ale științei; și asta nu numai în privința scopului istoriei, pe care cu toți istoricii de renume îl pune întru „a cunoaște timpurile venitoare din cele trecute“, ci și în privința țintei, ce trebuie să aibă ori-ce operă literară, adevărată lauda bunătății și a virtuții și prin asta ameliorarea societății omenești. Amăsurat acesteia, M. Costin ni-se înfățișează în ordinea morală, ca scriitor cu convicțiuni creștine, admitând-o uneori până la fatalism; pe atunci, în ordinea socială și politică se arată ca monarhist constituțional, democratic, cumulând cu laudă numai noblețea patriotizmului, a inteligenței și a devotamentului... Ce se ține de elocuțiunea cronicarului nostru, stilul e simplu și nepretențios, cum zice M. Kogălniceanu, luând comparațiunile și metaforele sale pururea din natură și din circumstările nemijlocite, sau barem cunoscute contimporanilor săi. Și totuși el se adoperă mai mult decât Urechia a stiliză și ca un preot și bun orator totdeauna îi și succede într'adevăr, a mprumută stilului său un pitoresc și prin adeseori nimeritele sale întrebări oratorice, dialoguri, prosopografie, etopee și alte asemenea figuri stilistice. (Dr. G. Silasi, la Lazariu Op. cit. p. 81—82).

flexiuni și conzidecrațiuni generale-românești, până la a. 1662. Limba și spiritul său îl ridică pe M. C. la o mare înălțime, în istoria culturii românești. Cunoscută este lozinca lui despre cursul istoriei, careia și-a dedicat munca și preocupățiunile sale, lozinca în care se cuprinde atâta înălțime de judecată și totodată și poezie: „Nu sunt vremile sub cărma omului, ci bietul om sub vremi“.

(Va urma)

Calendarul diecezan pe anul visect 1908.

In editura tipografiei diecezane gr. or. române a Aradului e deja gata și se poate avea și procura atât dela administrația tipografiei diecezane, strada Batthányi Nr. 2, cât și dela toate librăriile, cu prețul de 40 fil. (20 cr.) — Se estinde pe 14 coale de tipar garmond și cuprinde afară de partea calendaristică, și calendar economic, șematismul mitropoliei gr. or. române din Ungaria în genere și al diecezei Aradului în special, cronologia pe anul 1908, sărbători și alte zile schimbăcioase, posturile, anotimpurile, întunecimile etc.; Genealogia familiei domnitoare, târgurile din Ungaria după datele cele mai nouă, instrucțiuni postale și telegrafice etc.; iar în partea literară: Mama, de Maria Cioban; Vestitorii, de animatul nostru prozator Mihail Sadoveanu; Căniă-mi lăutare, de Ion Minulescu; Învățătura face pe om, de zelosul nostru învățător și colaborator I. Groșorean; Cei trei tâlhari, de I. Tolstoi; Stele, de Cornelia din Moldova; Răul din fire, de Petru Popa; Codrul părăsit, de M. G. Dopp; Ceva despre învățătură, de harnicul nostru învățător Pavel F. Dârlea; Căntece de joc de pe la Arad; Proverbe și sentințe, de T. I. Magier; Sfaturi economice, Sentințe, glume și anecdote. Clisee din viața noastră bisericească. Reclame și inserate de tot felul.

Il recomandăm cu multă căldură tuturor oamenilor cu carte, îndeosebi preoțimei și învățătorimei noastre, căci în calendarul acesta, pe lângă un preț de 40 fil., află și o carte de lectură bună și instructivă și un îndreptar sigur în afacerile administrative ale bisericii și școlii noastre.

Cei ce primesc spre desfacere mai multe exemplare din acest calendar, unicul și oficios în dieceza noastră, și le solvesc la timpul indicat de noi, primesc ca rabat 20 % dela prețul calendarelor, expedate franco, de asemenea an de an și un

Calendar de părete

după ambele stiluri, cu scala timbrelor, care e absolut indispensabil pentru oficiile noastre bisericești-școlare și e un ornament de părete în casa fiecărui creștin.

CRONICA.

P. S. Sa D-1 Episcop diecezan a plecat Sâmbătă în vizitațiune canonică și pentru sfințire de biserici la Cefa și Miersig, asistat de P. C. protosincol Roman R. Ciorgariu și M. On. D. D. G. Popovici referent și Dr. I. I. Suciș, protodiacon.

Ziua de sf. Elisabeta s'a serbat de școlile noastre din Arad, prin asistarea elevilor și corpului didactic la serviciul divin oficiat în biserica noastră catedrală, prin părintele Tr. Vătan, într'u pomenirea răposatei în Domnul împărăteasa-regină Elisabeta. La serviciul divin

a binevoit să asiste P. S. Sa D-l Episcop diecezan. După serviciul divin elevii institutului nostru ped. teol. și corpul profesoral, în frunte cu directorul R. Ciorogriu au ascultat, întruniți în sala mare seminarială, parentarea frumoasă făcută de profesorul Dr. I. I. Suci, suveranei de pie aducere aminte.

Mulțămintă publică. Magnif. Sa Domnul deputat dietal al nostru Vasile Goldiș, cu ocaziunea dării de seamă, ținută în comuna noastră Toc la 30 Sept. (13 Oct.) a. c. a binevoit a dona pe sama bisericii noastre nouă — încă neterminată — suma de 20 cor., care sumă numai decât s'a predat și primit la mâna episcopiei noastre. Primească Magn. Sa d-l deputat dietal și pe această cale adâncească și mulțumită. Atotputințele să-i dăruiască și respătească înmiiit acest dar creștinesc, și să fie bineprimit ca și dinarul văduvei din sf. Evanghelie oferit cu acea iubire și dragoste creștinească. În numele alegătorilor și al comitetului parohial: *Vasile Neiculescu*, paroh.

Dar de Crăciun. Atragem atențiunea părinților, de școale asupra colecției: Biblioteca Copiilor și a Tinerimii A. O. Maior, din care a apărut acuma volumul al III-lea cu 20 de ilustrațiuni artistice și cu colaborarea prețioasă a dlor: I. Al. Brătescu-Voinești, Mihail Sadoveanu, Oct. Goga, Maria Cunțan, I. A. Barabescu și A. O. Maior. Volumul frumos și solid legat se vinde în Austro-Ungari 1 cor., în România și străinătate 1 leu 30 bani, + porto 15 bani. Toate trei volumele se pot comanda dela orice librărie românească și dela Administrația revistei „Luceafărul”. Siuiu (Nagyszeben).

Cel mai vechiu oraș. Nu demult s'a dat de urmele celui mai vechiu oraș de pe pământ. O expediție engleză a făcut săpături în ruinele dela Bisorga, aflătoare într'un pustiu nistin din Mesopotamia centrală. S'a dat, chiar la suprafață, de zidurile unui turn, pe care o inscripție arată numele lui Dungi, care a trăit pe la 2700 a. Cristos. Sub turn, alte pietrii purtau inscripția Ur. Gur (2800 a. Cr.); dedesuptul acestui strat erau clădiri din vremea lui Sergon (4500 a. Cr.) S'au mai găsit și alte obiecte interesante, între cari și o statuie întreagă de marmură, căreia i-se atribue o vechime de 4500 a., Cr. așa că e cea mai veche statuie din lume.

Se află de vânzare și se pot comanda din Tipografia diecezană din Arad următoarele:

„Statutul Organic” al Bisericii gr. or. rom. prețul 50 fil.

„Regulament” pentru Organizarea învățământului în școalele populare prețul 50 fil.

„Regulament” pentru parohii prețul 20 fil.

„Regulament” pentru Procedura la Alegerea de protoprezviter prețul 20 fil.

„Regulament” pentru examenul de evaluare a învățătorilor institutelor pedagogice gr. or. rom. prețul 20 fil.

Aviz catiheților!

În tipografia noastră diecezană din Arad, a apărut »*Liturgica ortodoxă*«, manual pentru școalele medii și populare. Prețul 70 fileri. Se poate procura dela tipografia noastră diecezană.

A apărut!

În tipografia noastră diecezană au apărut și să află de vânzare următoarele cărți școlare:

Curs practic de Limba maghiară pentru clasele I, II și III ale școlii primare de Iuliu Vuia ediția IV-a îndreptată prețul 50 fileri.

Elemente de Geografie și Constituție p., clasele 3, 4, 5 și 6 ale școlii primare de R. Vuia inv. Ediția III-a îndreptată. Prețul 60 fileri.

Curs practic de Limba Maghiară pentru clasele IV, V și VI, ale școlii primare, de Iuliu Vuia învățător-director școlar. Ediția III-a îndreptată. Prețul 50 fileri.

Curs practic de Limba română pentru cl. III., IV., V., și VI., ale școlii primare de I. Vuia în ediția III-a îndreptată. Prețul 60 fil.

Curs practic de Istoria Ungariei pentru școalele populare de Iuliu Vuia ediția II-a îndreptată prețul unui exemplar 40 fileri

Curs practic de Aritmetică pentru clasele 2, 3 și 4 ale școlii primare de Iuliu Vuia ediția II-a îndreptată prețul unui exemplar 60 fileri.

Cronică bibliografică.

„*Luceafărul*” Nr. 21 cu următorul Sumar: Octavian Goga, Asfințit (poezie). C. Sandu-Aldea, pe drumul Bărăganului. Octavian Goga, Fecunditas (poezie). C. Ardelean, Cântecul morții (poezie). George Murnu, Monumentele ant. din Roma. Foruri imperiale: Columna lui Traian. Dinu Ramură, Tomna (poezie). I. Agărbiceanu, Nepotriviri. Zoe Gârbea, Expoziții din Veneția (1907). Cronică: Știri. Bibliografie. Poșta administrației Ilustrații: Reproduseri după Columna lui Traian.

Junimea Literară, Cernăuț. Anul IV. Nr. 10 și 11. Cuprinde: Specialistul (nuvelă), Artur Gorovei. Singuri (versuri), V. Loichiță. Remășițe traco-dacice, Dionise Olinescu. Din munți (versuri) V. Huțan. Industria dantelei (cu 10 ilustrațiuni), Ilie Vestlovechii Din depărtare (versuri), Leandru Colaboratorii bucovineni ai „Familiei”, cu ocazia morții redactorului ei, Iosif Vulcan, George Tofan. Cântec (versuri), Ion Gramadă-Nalbă. † Dr. V. Găină, Iancu I. Nistor. Clipe de tomnă (versuri), V. Loichiță. Doauă scrisori dela Hasden, B. P. Hasdeu Duă scrisori dela Iosif Vulcan, Iosif Vulcan. Scrisoare (versuri), Leandru. În ajun (versuri), Filuț. Cântec, Elena Sirena. Două zile la Axente Severu (amintiri) S. Fl. Marian. Hernic Ibsen (studiu), trad. Liviu Marian. Dări de samă, A. Ieșan Notițe bibliografice N. R. Poșta redacției.

Biserica Ortodoxă Română anul al XXXI-lea, Nr. 7. O mică introducere în capitulile Diaconului Agapet. Ciprian. Agricultura la Ebrei. Virtuțile cardinale. Preoții rurali și răscoale țărănești. Catagrafia Bisericilor Bucureștene. Grisostom ca învățător al adevăratele Bisericii. Respectul și fanatismul Iudeilor pentru Sf. Scriptură. O serbare bisericească. Evangelia sau viața și învățătura Domnului nostru Isus Hristos.

Albina XI. 5, sumarul: Pimen, O serbare pentru 1500 de ani. I. Kalinderu, Cuvântarea la Congresul absolvenților școlii de agricultură. Serbarea redeschiderii Școlii normale din Galați. Inaugurarea monumentului din Turnu-Măgurele. I. Dragoslav, Lăcomia (poveste). V.

S. Moga. Cronica agricolă, economică și comercială. I. St. Murat, Starea agricolă a României la finele lunii Octomvrie. Cronica săptămânii. Al. Țințariu, Sboral rândunelilor. Administrația, Sfaturi d-lor abonați-Informațiuni.

Népmivetés II. 9. 10. Congresul din Pecs: Învățământul liber. Bibliotecii ambulante. Ruschin ca pedagog. Educația estetică a copilului. Lucrul de mână al fetelor. Apărarea copiilor prin însoțirea familiilor. Chestiunea economică și reforma școlară ș. a.

Terminologia studiilor fizicochimice de I. Crișan. br. 22. p.

Amicul Tinerimii nr. 3. cuprinde un material bogat de legende, teatru pentru copii, povești, maxime, învățături și glume. Apare în ediția „Minerva” București Abozament anual 5 lei (cor).

„Chestiunea ritului răsăritean în desvoltarea sa până azi, pe teritoriul ungar”, de D-r Ciuhandu, un studiu foarte favorabil apreciat de d-l N. Iorga, a apărut în reproducere din „Bandela” nr. 7 din 1907 jubilar, și se vinde (1 cor.) în folosul internatului „Ștefan cel Mare” din Rădăuș. Frumoasă expreție de recunoștință, atât de ordin intelectual cât și material, pentru izvorul învățăturilor și însuflețirii, câștigate de autor!

Concurse.

Pentru îndeplinirea vacantului post învățătoresc dela școala gr. or. rom. din **Ateas** protopopiatul Tinca cottul Bihor cu termin de alegere pe ziua **11/24 Decem.** 1907, pe lângă un salariu anual de 800 cor. solviți lunarminte anticipative.

Reflectanții la acest post sunt poștiți ca recursurile lor adresate com. parohial să le subștearnă subscrisului protoprezviter, și să se prezenteze în biserica din Ateas spre a-și arăta dexteritatea în cele rituale, având alesul datorința a provedea și cantoratul pentru stolele îndatinate.

Din ședința comitetului parohial ținut la 21 Oct. (3 Nov.) 1907.

Comitetul parohial

În coșlegere cu mine; *Nicolae Roxin* pprezviter.

—□—

1—3

Pentru îndeplinirea definitivă a postului învățătoresc din **Buntești** tractul Vașcoului prin aceasta se publică concurs cu termin de alegere pe ziua de **5/18 Dec.** a. c.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt: În bani 400 cor.; 8 stângini de lemne, din cari se va încălzi și sala de învățământ, à 16 cor., laolaltă 128 cor. și eventuala întregire dela stat, cvartir și grădină.

Ceice doresc a reflecta la acest post sunt poștiți a-și trimite rugările lor, ajustate conform regulamentului, subsemnatului în Segyest p u. Rieny, iar în vre-o Duminecă ori sârbătoare se vor prezenta la sf. biserică din Butești spre a-și arăta dexteritatea în cântare și tipic.

Comitetul parohial.

În coșlegere cu: *Moise Popoviciu* adm: ppsc.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea postului de paroh din comuna **Gross**, ppiatul Lipova, comitatul Caraș-Severin se escrie din nou concurs cu termin de **30 zile** pe lângă următoarele dotațiuni:

1.) Sesiunea parohială constatătoare din 30 jugh. catrastale fânaș. 2.) Grădina parohială de 1200 □ stg. 3.) Stolele comitetul parohial te stipulează în următorul mod: a.) Taxa pentru înmormântări la copii până la 7 ani 3 cor dela 7 ani în sus 6 cor. b.) Pentru Molitvă 40 fil c.) Pentru feștanie 1 cor. d.) Celelalte stole după obiceiul locului. 4.) Congrua nefiind stipulată din cauză, că parochia a fost până acuma administrată după cvalificațiunea celui ales.

Reflectanții la acest post au să se prezinte în timpul cât va fi concursul deschis în vre'o duminecă ori sârbătoare în sf. biserică pentru a-și arăta dexteritatea atât în cele rituale, cât și în oratorie.

Recursurile ajustate conform regulamentului și adresate comitetului parohial să le subștearnă subscrisului pprezviter.

Comitetul parohial.

În coșlegere cu Oficiul protopopesic gr. ort. rom. al Lipovei: *Ioan Cimponeriu* paroh.

—□—

2—3

În urma ordinului Veneratului Conzistor dela 23. Iulie (5. August) Nr. 4165/907 să escrie concurs pentru deplinirea parohiei de **cl. I-a** din **Arad-Gaiu**, protoprezviteratul Aradului, cu termin de **30 de zile** dela prima publicare.

Emolumentele sunt: 1) Casă parohială cu intravilan, și încât casa parohială să ață în stare slabă aceea s'a hotărât a se repara, eventual a se procura

alta. 2) În birul preoțesc dela 170 numere de case o măsură de grâu, iar dela jileri câte 1 cor. 3) Stolele uzuale.

Alesul va avea să primească ajutor din visteria statului sub numire de congruă, de după cvalificațiunea lui.

Doritorii de a ocupa aceasta parochie sunt poștiți a-și subșterne recursurile provăzute cu documentele recerute, adresate comitetului parohial, la oficiul protopopesic gr. or. rom. în Arad în terminul sus expus și în vederea ș-lui 20 din Regulamentul pentru parohii, — să pot înfățișă înaintea alegătorilor în vre-o Duminecă ori sârbătoare la sf. biserică din Arad-Gaiu spre a-și arăta dexteritatea în cele rituale și predică.

Arad-Gaiu din ședința comitetului parohial ținută în 21. Octom. (4. Noemvrie) 1907.

George Ban
preș. comit. par.

Nicolae Teretean
notar adhoc.

În coșlegere cu: *Vasilie Beleş* protopop tractual.

—□—

3—3

Pe baza ord. Vén. Conzistor Nr. 2357/1907 șc, prin aceasta se publică concurs pentru ocuparea postului învățătoresc, din **Cuieșd**, protopopiatul Peștes, cu termin de alegere pe **25 Nov. (8 Dec.)** 1907.

Emolumentele: 1) Bani 90 cor. 2) Bucate 170 cor. 3) Bani de fân 30 cor. 4) Pământ prețuit în 10 cor. 5) Zece cară de lemne, din cari se va încălzi și sala de învățământ. Întregirea sumei, la dotația legală dela stat.

Doritorii a ocupa postul acesta sunt avizați, ca recursurile lor ajustate conform dispozițiilor statutare și regulamentare în vigoare, adresate comitetului parohial din Cuieșd, să le înainteze subscrisului protoprezviter în M. Telegd, până la 18 Nov. (1 Dec.) 1907

având dâșii a se prezenta, sub durata concursului, până cu 8 zile înainte de alegere, în vre-o Duminecă, sau sărbătoare, în sfânta biserică din Cuișd, spre a-și arăta desteritatea în cant și tipic.

Comitetul parohial.

Iovan Tr. Filip,
preș. com. par.

George Mateiu,
not. com. par.

În conțelegere cu: *Alexandru Munteanu* protoprezviter
inspector școlar.

— □ —

3 - 3

Pe baza rezoluțiunii Ven. Consistoriu din 9/22 Oct., a. c. Nr. 2228, se escrie de nou concurs pentru parohia de **clasa I, Ds. Forău** cu termen de **30 zile** dela prima publicare; cu observarea că în lipsa de recurenți de clasa primă se vor admite și cei de a doua.

Emolumentele sunt: a) casa parohială cu grădină; b) pământ parohial 6 holde catastrale; c) bir câte o vică cucuruz sfărmat; d) câte o zi de lucru dela casă; e) stolele uzuat; f) întregirea dotației dela stat conform ecalificațiunii alesului.

Reflectanți: au a-și trimitte recursurile ajustate conform Regulamentului în termenul prescriș.

Beiuș, 22 Oct. (4 Nov.) 1907.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Vasilie Papp,* protopop.

□ —

3 3

➔ **Compactor român în Arad** ➔

Iustin Ardelean

Strada Weitzer János Nr. 13.

Execută grabnic și prompt

tot soiul de lucrări, atingătoare de această branșe.

Legătură fină și durabilă.

➔ **Prețuri moderate.** ➔

15

Tipografia diecezană,

Arad, strada Bathányi Nr. 2. Telefon pentru oraș și comitat: 266.

fiind arangiată după cerințele moderne își recomandă atelierul său executând orice lucrări atingătoare de această branșe, grabnic, lucrări cu gust, pe lângă cele mai moderate prețuri.

Comande se primesc și prin telefon.

„Janus

„ institut de asigurare mutuală pe viață în Viena

s'a fondat în anul 1839, din partea unui grup de bărbați nobili,

este cel mai vechiu „Institut mutual de asigurare pe viață“

pentru Austro-Ungaria.

Se bazează pe legile mutualității în puterea cărora accidentul capitalului anual trece în favorul celui asigurat.

➔ **Premii eține. Condiții de asigurare favorabile.** ➔

Imprescriptibilitatea polițelor după 3 ani. Plătirea în caz de duiel și sinucidere după 5 ani.

Asigurare gratuită pentru caz de războiu. — Fără timbru de poliță și taxă de stat — Plătire la moment

Starea de asigurare 111.000,000 cor. | **3** | Avera institutului 31.000,000 cor.

Sumele de asigurare plătite până acum 56.000,000 cor.

Informațiuni îndatoritoare dă:

==== **Agentura generală pentru Ungaria de sud în Timișoara-Fabric** ====

Lerchengasse Nr. 17. (N-rul Telefonului: 422).

(17)